

Història i historiografia de la literatura catalana

Capítol 22

La renovació estètica dels anys vint i trenta.

Els anys vint i trenta

per **Jaume Aulet**¹

Pel que fa a la literatura catalana, els anys vint i trenta constitueixen un període enormement ric i complex. Per aquest mateix motiu, és també una de les èpoques menys estudiades i sobre la qual encara hi ha molta feina per fer. A diferència del que havia succeït anteriorment durant els anys del **modernisme** o del **noucentisme**, ens trobem ara amb la manca d'un moviment cultural hegemònic capaç de fixar el marc literari predominant. Això vol dir que els esforços per la constant modernització i per la renovació estètica apuntaran en moltes direccions. És també —tant aquí com arreu d'Europa— **un moment de fort debat ideològic i de redefinició del paper de intel·lectual després de la Primera Guerra Mundial**. Això comporta entre altres coses l'afermament i la **projecció pública de noves ideologies** (pensem per exemple en el **marxisme** o el **feixisme**), **amb la corresponent col·lisió entre les diferents maneres d'entendre la política cultural i el paper que ha de tenir-hi la literatura**. Aquesta diversitat, juntament amb la manca d'una clara hegemonia, facilita la presència de nombrosos grups que, amb plataformes pròpies i amb més o menys capacitat d'incidència, van configurant el gran mosaic ric i complex de què parlàvem. El panorama s'enriqueix també per la presència de grups no estrictament barcelonins i cada cop més influents, especialment al País Valencià i durant la dècada dels trenta.

Tampoc no hem de perdre de vista que **tot aquest fenomen se situa enmig del procés de construcció i assentament d'una literatura moderna i nacional**. Aquest procés es remunta en origen a l'època de la **Renaixença** i segueix el seu curs gràcies a les **progressives aportacions de modernistes i de noucentistes**. Volem dir amb això que **la literatura dels anys vint i trenta no s'entendria al marge d'aquesta evolució**. A part que, en molts aspectes, som precisament en un punt culminant de la progressió: **l'existència per primer cop de revistes literàries autènticament especialitzades**, una **xarxa editorial cada cop més moderna**, una **crítica també força especialitzada** i el **reconeixement internacional de determinades obres i autors** (especialment en el camp de la poesia).

Hem de tenir en compte, a més, que l'**augment progressiu de l'alfabetització** i l'**existència d'un ventall de propostes tan ampli** provoquen un **increment de la producció i del consum**, amb la consegüent **remodelació del mercat literari**.

¹ Extret de BORDONS, Glòria i SUBIRANA, Jaume (eds.) *Literatura catalana contemporània*. Barcelona: Proa & UOC ("Biblioteca Oberta/ Àgora"; sn.), 1999. pàg. 144-148.-

Pensem que és en aquest període quan la literatura catalana es planteja per primer cop de manera seriosa el tema del mercat i de la connexió amb el públic lector, la qual cosa és un símptoma més de tendència cap a la normalitat. En aquest sentit, és força significatiu l'increment de la narrativa popular, amb col·leccions com «*La novel·la d'Ara*» o la «*Biblioteca Gentib*» i autors tan emblemàtics com **Josep M. Folch i Torres** o **Clovis Eimeric**. És aquest mercat popular el que en bona mesura fa possible el creixement del volum de lectors i en definitiva la consolidació de la novel·la culta a partir del 1925.

Si volem delimitar convenientment les peces del mosaic, la primera cosa que hem de fer és distingir la diversitat del període a dos nivells diferents. Quant a història externa, o sigui pel que fa a la literatura com a institució o a les plataformes de difusió literària, cal tenir present que durant la dècada dels vint i dels trenta el país passa per tres moments històrics distints, que cal estudiar de manera diferenciada: la **Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930)**, la **Segona República (1931-1936)** i la **guerra civil (1936-1939)**. En canvi, dins del que és pròpiament la creació literària o l'existència de determinats corrents, la delimitació dels tres moments històrics no és essencial.

Tres contextos literaris per a tres moments històrics

La desaparició de la **Mancomunitat de Catalunya** després del cop d'estat del general Primo de Rivera de l'any 1923 comporta la dissolució de la xarxa institucional creada durant els anys del noucentisme. Aquesta és una de les causes —no pas l'única, però— de la liquidació del moviment. En el futur les circumstàncies seran unes altres. Els principals canals de difusió cultural i literària són completament diferents i s'adapten a les exigències i restriccions d'un nou règim que no ofereix cap mena de suport institucional. En aquest panorama, els esforços per a la difusió de la creació intel·lectual i literària provenen bàsicament de la dedicació a tasques culturals per part de sectors polítics que, en plena dictadura, no poden exercir directament la seva activitat prioritària. Aquesta dedicació es canalitza de dues maneres. En primer lloc, a través del **mecenatge**, una forma d'oposició sense intervenció directa i per tant poc compromesa, la qual és habitual en alguns prohoms de la **Lliga Regionalista**. És el cas de **Francesc Cambó**, que finança nombroses activitats culturals. Algunes d'aquestes activitats estan directament relacionades amb la literatura, com la **Fundació Bernat Metge**² dedicada a la traducció dels clàssics grecs i llatins— per a la qual treballa en aquest temps el poeta **Carles Riba**. En segon lloc, a través de

² **Fundació Bernat Metge**

Institució per al foment de l'estudi dels clàssics grecollatins als Països Catalans. La seva activitat principal ha estat la publicació de la col·lecció homònima en català, que, iniciada el 1923 per l'editorial *Alpha*, sota el patrocini de F. CAMBÓ, segueix el model de les grans col·leccions clàssiques europees. Les versions, generalment modèliques, publicades amb el text original i sense, han contribuït a fixar el llenguatge literari culte. La col·lecció —llevat d'un volum del 1942, sense signatura, obra de C. RIBA— restà interrompuda del 1939 al 1946. També es donaren cursos i es formà una escola de traductors.

la premsa periòdica, una via més militant que és utilitzada per sectors més progressistes.

És el cas del diari “*La Publicitat*”³, vinculat des del 1922 al partit **Acció Catalana** i en el qual col·laboren en aquests anys assíduament escriptors com **J.V. Foix** i **Carles Soldevila**, o de “*Revista de Catalunya*”⁴, creada el 1924 per **Antoni Rovira i Virgili** —també vinculat a **Acció Catalana**—, i que es publica en una primera etapa fins el 1930.

El panorama varia sensiblement durant els anys de la **Segona República (1931-1936)**. El context és molt més favorable, la qual cosa es posa de manifest especialment en dos àmbits. Tenim d’una banda el retorn a la institucionalització, però ara des del marc de la **Generalitat**, amb més possibilitats d’acció política que no pas abans des de la **Mancomunitat**, i des de posicions ideològiques més obertes (almenys fins el 1934, gràcies a la tasca de govern d’**Esquerra Republicana**). Val la pena mencionar en aquest sentit les diferents accions de la **Conselleria de Cultura** —amb el poeta **Ventura Gassol** al capdavant—, com la represa de “*Revista de Catalunya*” el 1934 (aquest cop sota la direcció de **J.V. Foix**) o l’oficialització del **premi Crexells de novel·la**, el de més prestigi de l’època. El segon aspecte que cal considerar és el de la proliferació de diaris i revistes, els quals es preocupen força de qüestions literàries. D’entre els diaris, el més important continua essent “*La Publicitat*”, però ara en neixen d’altres, com “*El Matí*”⁵ (1929-1936). Es tracta d’una publicació de tendència democratacristiana i vinculada a **Unió Democràtica**

³ **Publicitat, La**

Diari en català, publicat a Barcelona de l’1 d’octubre de 1922 al 23 de gener de 1939. Procedia de la transformació de l’antic diari en castellà “*La Publicidad*” arran de la seva adquisició pel partit polític **Acció Catalana**. Fou el principal òrgan del catalanisme intel·lectual, i hi col·laboraren els millors escriptors dels Països Catalans, com A. ROVIRA I VIRGILI, C. SOLDEVILA, J. BOFILL I MATES, P. FABRA, T. GARCÉS, J.V. FOIX, C. RIBA, M. DE RIQUER, M. FONT, A. OBIOLS, À. FERRAN, J. TOMÀS I S. GASCH, B. SAMPER, DOMÈNEC DE BELLMUNT, C. SENTÍS, J.M. PLANAS, J. CARNER, J.M. DE SAGARRA, J. PLA, etc, a més d’articles ocasionals de polítics, historiadors, crítics literaris i especialistes científics catalans. El diari mantingué el seu to catalanista durant la **Dictadura de Primo de Rivera**, però fou suspès arran dels fets del *Sis d’Octubre* (1934), i desaparegué amb l’entrada a Barcelona de les tropes de **Franco**.

⁴ **Revista de Catalunya**

Publicació mensual, editada a Barcelona (1924) per ANTONI ROVIRA I VIRGILI. Nasqué durant la **Dictadura de Primo de Rivera** com una tribuna d’expansió i de defensa de l’alta cultura catalana. Hi aparegueren memorables estudis i assaigs de **Rovira i Virgili**, C. SOLDEVILA, MELCIOR FONT, J. PLA, DOMÈNEC GUANSÉ, P. BERTRANA, JOAN SACS, JOAN CREXELLS, TOMÀS GARCÉS, CARLES PI I SUNYER, etc. Suspesa per raons econòmiques el 1929, fou represa pel setembre del 1930 (fins al desembre del 1930). Interrompuda novament per les mateixes dificultats, fou represa el 1934 —cinc números—, sota el patrocini de la **Generalitat** i la direcció, implícita, de J.V. FOIX. Els fets del 6 d’octubre de 1934 en privaren la sortida i no retornà fins el 1938, sota el patrocini de la **Institució de les Lletres Catalanes**. Aquesta etapa, tan brillant i de concentració nacional, fou succeïda per cinc números a l’exili —1939-40, París—. A Mèxic, aparegué un número triple, 99-100-101 (el 1943). La represa a París tingué només tres sortides (1947), sense minva de qualitat. Encara aparegueren el número 105 (São Paulo, 1956) i el 106 (Mèxic, 1967), ambdós preparats a Barcelona. Per l’octubre del 1986 s’inicià una nova etapa de la revista, sota la direcció de MAX CAHNER.

⁵ **Matí, El**

Diari catòlic independent en català, editat a Barcelona des del 24 de maig de 1929 al 19 de juliol de 1936, promogut i dirigit per JOSEP M. CAPDEVILA i JOSEP M. JUNOY. Molt influït pel partit **Unió Democràtica de Catalunya** i per la **Federació de Joves Cristians**, es distingí per la seva ponderació informativa i per la bona presentació tipogràfica.

de Catalunya, en el si de la qual —amb gent com **Josep M. Capdevila** o **Maurici Serrahima**— es va forjant un grup literari catòlic que, amb **Chesterton** com a punt de referència, acaba tenint una influència considerable.

D'entre les revistes, tenim per exemple “*Mirador*”⁶ (1929-1938), un «setmanari de literatura, art i política», per aquest ordre, tal com indica el subtítol. Entre els col·laboradors habituals trobem escriptors tan importants com **Josep M. de Sagarra**. També podem detectar-hi la signatura d'escriptors estrangers de renom com **Thomas Mann**¹.

Els anys de la República són també favorables per a l'esclat del procés de modernització de la literatura catalana al País Valencià, especialment gràcies al grup que neix a l'entorn de la revista “*Taula de Lletres Valencianes*” (1927-1930) i que després queda al capdavant d'altres activitats com l'editorial **L'Estel** (1928-1936) o la revista “*República de les Lletres*” (1934-1936). Són gent com **Carles Salvador** o **Miquel Duran i Tortajada**.

A Mallorca, en canvi, aquest esclat dels anys trenta no és tan visible, en part perquè continua molt present l'hegemonia de l'anomenada **Escola Mallorquina**. Tot i així, aquest sector també arriba al seu moment de maduresa, amb una revista com “*La Nostra Terra*”⁷ (1928-1936), que podem considerar la principal fita col·lectiva del grup i on sobresurten noms com els de **Joan Pons i Marquès** i **Guillem Colom**.

L'esclat de la guerra civil i el procés revolucionari paral·lel (1936-1939) ens situen en una conjuntura diferent, la qual obliga a adaptar a les noves circumstàncies el paper de la literatura en la societat. El context literari d'aquest tercer moment històric ja serà analitzat en el capítol corresponent.

Les deferents propostes literàries. Corrents i tendències

Quant a tendències i corrents literaris, els anys vint i trenta es caracteritzen per una ànsia de renovació estètica tendent a incorporar les múltiples aportacions provinents del context internacional. També és cert que en la majoria dels casos la voluntat de renovació passa bàsicament per un aprofundiment dels models vigents. Si més no, podem parlar d'una cultura literària establerta —en via

⁶ **Mirador**

Setmanari de literatura, art i política, fundat a Barcelona per AMADEU HURTADO el 13 de gener de 1929. Fou una publicació essencialment catalana amb clar sentit europeu, dirigida per MANUEL BRUNET i JUST CABOT, el seu gran animador. Setmanari profund en les idees i lleuger en el to, hi col·laboraren J.M. DE SAGARRA, A. ARTÍS, C. SENTÍS, C.A. **Jordana**, J. PALAU, S. GASCH, J. TEIXIDOR, M. DE RIQUER, R. TÀSIS, R. LLATES, etc. El 1938 fou substituït per “*Meridià*”.

⁷ **Nostra Terra, La**

Publicació mensual en català de literatura, d'art i de ciències, apareguda a Palma de Mallorca del gener del 1928 fins al juny del 1936, dirigida per ANTONI SALVÀ I RIPOLL. A partir del 1930, fou l'òrgan de premsa de l'**Associació per la Cultura de Mallorca**. Defensà un clar autonomisme nacionalista. D'una gran serietat intel·lectual i culturalment molt al dia, incloïa poemes i literatura de creació juntament amb articles d'investigació, a més d'unes estimables seccions crítiques de literatura i d'arts. Cal remarcar-ne el número extraordinari dedicat al centenari de la **Renaixença**.

d'establir-se— que serveix sempre de punt de referència per als intents innovadors, fins i tot quan aquests intents neixen aparentment en contra dels models ja fixats. El patró literari en vigor és bàsicament d'herència **noucentista**, especialment en qüestions estilístiques (*la peça ben feta*), de llengua literària (el tipus de llengua que acaba imposant la **normativització de Pompeu Fabra** i de l'**Institut d'Estudis Catalans**) i de **priorització de la poesia a l'hora d'establir preferències de qualitat**. No hem d'oblidar pas que aquesta herència té també connotacions ideològiques: es tracta d'un **model bàsicament d'adscripció burgesa**, en el qual la preferència pel que ja està establert té **connotacions fonamentalment de caràcter conservador**. Sobretot, és clar, quan el punt de mira està situat en un moviment de tan clara justificació ideològica com és el **noucentisme**.

Que quedi clar, però, que l'aprofundiment de l'herència no va pas en detriment de l'intent de renovació. En poesia, per exemple, la principal tendència que cal tenir en compte és la poètica **postsimbolista** de caràcter culturalista, amb noms com els de **Tomàs Garcés**, **Marià Manent**, **Clementina Arderiu** o **Carles Riba**. Els primers símptomes d'incorporació d'alguns dels trets bàsics d'aquesta poètica (el lirisme sintètic, la reflexió sobre l'acte creatiu, la construcció d'un llenguatge poètic autònom i desvinculat de la realitat) tenen el seu origen en l'evolució del gènere durant els anys del **noucentisme** gràcies a les aportacions de **Josep Carner**, **Joaquim Folguera** o **Josep M. López-Picó** entre el 1914 i el 1920. Els resultats obtinguts ens situen al nivell del que en la poesia coetània serien autors com **T.S. Eliot**ⁱⁱ, **R.M. Rilke**ⁱⁱⁱ, **Jorge Guillén**^{iv} o **Paul Valéry**^v.

En novel·la i en teatre els punts de referència respecte a la tradició immediata no són tan evidents a causa de la menysvaloració d'ambdós gèneres durant els anys del **noucentisme**. Això no obstant, tant en l'àmbit estilístic com de llenguatge —o fins i tot d'ideologia de fons— els lligams de l'herència del moviment amb els corrents predominants són també destacables. Pensem per exemple en la novel·la psicològica —algun cop qualificada de **novel·la burgesa**— d'autors com **Miquel Llor**, **Carles Soldevila** o **Agustí Esclasans**. Hi detectem elements característics de la narrativa psicològica moderna, la **introspecció freudiana** o la **tècnica del monòleg interior** a la manera d'**Arthur Schnitzler** o **James Joyce**—, però també la preocupació extrema per qüestions més aviat morals. La interrelació respecte a aquest patró estéticoideològic d'herència **noucentista** és encara més clara en el cas del teatre, amb el triomf de l'**alta comèdia** —també anomenada **alta comèdia burgesa**— de dramaturgs com el mateix **Carles Soldevila** o el **Josep Pous i Pagès** d'aquests anys. El que no podem fer és caure en l'error de relacionar aquestes tendències literàries més connectades amb la cultura establerta amb un suposat «**neonoucentisme**», perquè al darrere no hi ha cap moviment cultural ni cap intent de gestar-lo. Les circumstàncies, com ja hem vist, són unes altres.

La diversitat existent fa que puguem trobar també propostes que es defineixen per oposició als models hegemònics, però que, precisament per això, tenen aquests mateixos models com a punt de referència. En poesia, aquest és el cas

dels corrents d'**avantguarda**, els quals —si més no a Catalunya i pel que fa a la literatura— no adopten mai una posició de ruptura radical perquè la temptativa es giraria en contra de la voluntat prioritària i comuna de gestació d'una literatura nacional. L'**avantguarda no arriba**, doncs, a generar una autèntica alternativa i en bona mesura —pensem en **J.V. Foix**, per exemple— l'esforç de renovació estètica que planteja queda assimilat als diversos camins de la recerca estilística i de llenguatge pròpia del **postsimbolisme**.

En **novel·la** i teatre la situació és diferent, però admet una anàlisi semblant. L'**alternativa a la narrativa psicològica vindrà de la paròdia** o l'**experimentació amb el gènere d'autors com Francesc Trabal** o el primer **Calders**. Són propostes que només tenen sentit quan el model està suficientment fixat i que, almenys en aquests anys, tampoc no acaben de quallar com a veritable alternativa. En el **teatre**, tot i una intencionalitat crítica més acusada respecte als fonaments ideològics, passa una cosa semblant respecte a l'**alta comèdia** amb les propostes de **Joan Oliver** o **Josep M. Millàs-Raurell**. Pel que fa a la **novel·la**, també cal tenir present la **reaparició d'autors de formació modernista**. És el cas de **Joan Puig i Ferrer** o **Prudenci Bertrana**, que tornen a l'activitat amb obres d'autojustificació de la marginació viscuda, les quals no aporten gran cosa en el terreny de la renovació estètica i més aviat es remunten a les característiques tècniques de la narrativa de final del segle XIX. En **teatre**, tampoc no es pot oblidar l'**èxit esclatant que obté el poema dramàtic de Josep M. de Sagarra**, que també hem d'entendre com un **retorn als orígens teatrals vuitcentistes i una complaença en els gustos populars més que no pas com una autèntica contribució innovadora**.

Una altra hipotètica alternativa a la cultura establerta hauria pogut provenir dels sectors que, per raons socials i polítiques, es definien per oposició ideològica al model burgès. Són els grups marxistes i anarquistes, els quals en realitat tenen poca preocupació per les qüestions estètiques, poca capacitat d'incidència i són, a més, incapaços de formular una proposta literària sòlida amb models teòrics al darrere. Val la pena assenyalar, però, un parell d'esforços en aquest sentit, generats des de l'òptica de la cultura marxista: el de **Jaume Miravittles**, per canalitzar les actituds de revolta de l'**avantguarda**, i el d'**Andreu Nin**, com a traductor del rus i crític literari partidari d'un **realisme** compromès amb la lluita de la classe obrera. En la pràctica literària, aquests tipus de propostes obtenen resultats molt limitats.

¹ **Mann, Thomas** (Lübeck 1875 - Zuric 1955)

Escriptor alemany. Interessat per l'ésser humà, i el conflicte entre la intel·ligència (l'art) i la vida, escriví *Die Buddenbrooks* (1901), *Tonio Krüger* (1903) i *Der Tod in Venedig* ('La mort a Venècia', 1912). A la Primera Guerra Mundial desaprovà els atacs del seu germà HEINRICH contra el nacionalisme alemany (*Betrachtungen eines Unpolitischen*, 'Consideracions d'un apolític', 1918), però més tard es convertí en un fervent defensor de les llibertats democràtiques. En aquest període escriví la seva obra mestra, *Der Zauberberg* ('La muntanya màgica' 1924) —on fa una profunda anàlisi de la seva època—, i *Mario und der Zauberer* ('Mario i el mag', 1930), dura sàtira del feixisme. S'exilià el 1933, amb motiu de l'arribada de Hitler al poder, i advertí les potències democràtiques contra el feixisme (*Achtung, Europa!*, 1938). És autor també de la *tetralogia Joseph und seine Brüder* ('Josep i els seus germans', 1933-

43), la biografia novel·lada de *Goethe Lotte in Weimar* (1939), el gran *Doktor Faustus* (1947), i *Bekenntnisse des Hochstaplers Felix Krull* ('*Confessions de l'aventurer Felix Krull*', 1954). El 1929 obtingué el premi Nobel de literatura.

ⁱⁱ **Eliot, Thomas Stearns** (Saint-Louis, Missouri 1888 - Londres 1965)

Poeta, dramaturg i crític anglès. Estudià filosofia a Harvard i a París, i sànscrit i hindi a Harvard. El seu primer poema important fou *The Love Song of Alfred Prufrock* (1915). El 1922 publicà *The Waste Land*, que el consagrà com a poeta. Fundà i dirigí (1922-39) la revista «*The Criterion*». Publicà *The Hollow Men* (1925), *Ash Wednesday* (1930) i *Four Quartets* (1945; traduccions catalanes de LLUÍS ARAGÓ i d'ÀLEX SUSANNA). Juntament amb E. POUND, fou el renovador de la poesia anglesa moderna. La seva obra dramàtica, escrita en vers, s'inicia amb *Murder in the Cathedral* (1935); en formen part també *The Cocktail Party* (1950) i *The Confidential Clerk* (1954). Els seus assaigs crítics han tingut una gran influència: *Dante*, 1929; *Elizabethan Essays*, 1934; *The Music of Poetry*, 1942. El 1948 li fou concedit el premi Nobel de literatura.

ⁱⁱⁱ **Rilke, Rainer Maria** (Praga 1875 - Val-Mont, Vaud 1926)

Poeta txec en llengua alemanya. Les seves primeres poesies són del 1894. Els dos viatges que féu a Rússia (1899 i 1900), amb la seva amiga LOU ANDREAS-SALOMÉ, foren decisius en la seva formació. Tot i publicar *Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke* ('*Cançó d'amor i mort del corneta Cristòfor Rilke*', 1906), *Stundenbuch* ('*Llibre d'hores*', 1899-1903), *Das Buch der Bilder* ('*El llibre de les imatges*', 1902), *Neue Gedichte* ('*Noves poesies*', 1907) i *Der Neuen Gedichte anderer Teil* ('*L'altra part de les noves poesies*', 1908), no fou realment reconegut fins a la publicació, el 1910, de la seva novel·la autobiogràfica *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge* ('*Quaderns de Malte Laurids Brigge*'). La Primera Guerra Mundial el marcà definitivament, i el mateix 1914 escriví *Fünf Gesänge* ('*Cinc cançons*'). Establert (1921) a Suïssa, hi escriví les seves obres més complexes i difícils: les *Düineser Elegien* ('*Elegies de Duïno*', 1922) i els *Sonette an Orpheus* ('*Sonets a Orfeu*', 1923), dues obres molt meditades, que han tingut una influència decisiva en tota la literatura europea del segle XX (divulgat per J. BOFILL I FERRO, a Catalunya influí C. RIBA i J. VINYOLI, que el traduïren). El mateix any de la seva mort, escriví *Nicht Geist, nicht Inbrunst wollen wir entbehren* ('*No volem mancar ni d'esperit ni de fervor*'). La seva correspondència (Briefe 1899-1926) fou publicada en 1929-37.

^{iv} **Guillén, Jorge** (Valladolid 1893 - Màlaga 1984)

Poeta. Adscrit a la Generació del 27, representà l'esforç més decidit per aconseguir una poesia pura, despullada, mitjançant l'elaboració intel·lectual, de tot vestigi anecdòtic i subjectiu. Sota aquests postulats nasqué *Cántico*, concebut com una vasta unitat de poemes breus, amb quatre edicions (1928, 1936, 1945 i 1950), la quarta de les quals assenyala la fi d'un dels cicles més ambiciosos i brillants de la poesia castellana contemporània. Les dues primeres parts de *Clamor-Tiempo de historia* (1957 i 1960) encetaren una nova etapa, que continuà a *A la altura de las circunstancias* (1962). Es destaquen també *Huerto de Melíbea* (1954), *Historia natural* (1960), *Lenguaje y poesía* (1962), *Aire nuestro* (1968), *Hacia «Cántico»*. *Escritos de los años veinte* (1981), *Final* (1982), etc. El 1977 li fou concedit el premi Miguel de Cervantes de literatura i el 1978 la Real Academia Española el nomenà acadèmic d'honor.

^v **Valéry, Paul** (Seta 1871 - París 1945)

Escriptor francès. Començà publicant els seus primers poemes a la revista "La Conque", sota la influència de S.MALLARMÉ. Però el 1892 decidí de renunciar a la poesia per consagrar-se al "treball sense obres", únic fruit de la intel·ligència. A la *Introduction à la méthode de Léonard de Vinci* (1895) analitza els poders de la intel·ligència humana sobre el món exterior, mentre que en *Une soirée avec Monsieur Teste* (1896, traduïda per A.SUSANNA el 1980) examina el mateix poder aplicat a la pròpia persona. Continuà conciliant una vida de funcionari amb investigacions i reflexions personals, consignades en els seus quaderns, però més endavant tornà al conreu de la poesia amb *La jeune Parque* (1917), d'inspiració simbolista quant a la forma, i sobretot amb el *Cimetière marin* (1920). Gràcies a *L'album de vers anciens* (1920) i *Charmes* (1922) assolí la fama i ingressà a l'**Académie Française**. Els seus diàlegs, de forma socràtica, analitzen una vegada més l'obsessió de la seva vida: la física de l'intel·lecte. Aquesta intel·ligència de **Valéry** fa palesa la seva diversitat i riquesa a *Variété* (1924-44, en cinc volums). El 1937 fou nomenat professor del Collège de France, titular de la càtedra de poètica. Malgrat l'aridesa de les seves obres en vers i l'absència de temàtica literària de la seva obra en prosa, l'autor rebutjà d'ésser classificat entre els filòsofs. Les diverses anàlisis del *tema de jo i de la consciència* no suposen el sistema dels sistemes, el mètode desinteressat que permeti a l'home d'assolir totes les possibilitats potencials de l'intel·lecte. Conreà el dibuix i el gravat. La seva influència és molt difusa en la poesia catalana. Amb reserves, hom la pot destriar en certs moments de JOSEP CARNER i de CARLES RIBA. Tanmateix, *El cementiri marí* ha tingut tres traduccions amb rima, de GAZIEL i MIQUEL FORTEZA (1947), de XAVIER BENGUEREL (Xile 1947) i de MIQUEL ARIMANY (1971). A més a més, hi ha la versió, mètrica i desigual, de *Poesies completes* (1961), a cura de JOSEP CARNER i RIBALTA. D'altra banda, **Valéry** visità Barcelona diverses vegades, entre les quals el 1934, en ocasió d'un acte a **Conferentia Club**.